

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE 38/2010 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om utnämning av domare och av vissa lagar som har samband med den

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 7 december 2010 en proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om utnämning av domare och av vissa lagar som har samband med den (RP 280/2010 rd) till lagutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Anne Hallavainio, justitieministeriet
- president Mikko Könkkölä, Helsingfors hovrätt

- lagman Pekka Lankinen, Birkalands tingsrätt
- överdomare Tuomas Lehtonen, Kouvola förvaltningsdomstol
- hovrättsrådet Jouko Valtonen, Finlands domareförening rf.

Dessutom har skriftliga utlåtanden lämnats av

- högsta domstolen
- högsta förvaltningsdomstolen
- försäkringsdomstolen
- arbetsdomstolen
- marknadsdomstolen
- Finlands Advokatförbund.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om utnämning av domare och hovrättslagen, lagen om förvaltningsdomstolarna, tingsrättslagen, lagen om försäkringsdomstolen och marknadsdomstolslagen ändras.

För närvarande utnämner högsta domstolen domare för viss tid till hovrätten och tingsrätten för ett år eller en längre tid. Högsta förvaltningsdomstolen utnämner för motsvarande tid domare till förvaltningsdomstolen, försäkringsdomstolen och marknadsdomstolen. De högsta domstolarna föreslås ha utnämningsbehörighet endast om utnämningen gäller en längre tid än ett år. De högsta domstolarna ska fortfarande ut-

nämna chefsdomare för viss tid vid domstolarna oberoende av hur lång tid det är fråga om.

Domare som utnämns för en viss tid på högst ett år i hovrätten, förvaltningsdomstolen, försäkringsdomstolen, arbetsdomstolen och marknadsdomstolen ska utnämnas av chefsdomaren för den behöriga domstolen i stället för av plenum eller ett motsvarande kollegialt organ.

Tingsdomare för viss tid utnämns redan nu av tingsrättens lagman.

Bestämmelser om förordnande av en tingsdomare till avdelningschef ska tas in i tingsrättslagen och bestämmelser om förordnande av en för-

valtningsrättsdomare till ordförande för en sektion i lagen om förvaltningsdomstolarna.

Regeringen föreslår dessutom vissa ändringar i förvaltningsdomstolens, försäkringsdomstolens och marknadsdomstolens sammansättning. Bestämmelserna om hurdan sammansättning en

domstol ska ha när den ger utlåtande till domarförslagsnämnden i ärenden som gäller utnämning av domare föreslås också bli ändrade i lagen om utnämning av domare.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Propositionen gäller huvudsakligen en översyn av förfarandet med att utnämna domare för viss tid. För tillfället är det högsta domstolen som utnämner domare för ett år eller en längre tid i tingsrätten och förvaltningsdomstolen och högsta förvaltningsdomstolen som utnämner domare till förvaltningsdomstolen, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen. Nu föreslår regeringen att beslutet att utnämna en domare för högst ett år i de här domstolarna ska fattas av den domstol där tjänsten finns.

Vidare föreslås det vara chefsdomaren i den domstol där tjänsten finns som beslutar om utnämningen. Lagmannen vid en tingsrätt har redan nu behörighet att utnämna domare för en kortare tid än ett år och därmed är det fråga om att förlänga lagmannens utnämningsbehörighet med en dag. Däremot har chefsdomarna vid hovrätten, förvaltningsdomstolen, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen för tillfället rätt att utnämna domare för högst två månader. Om det är fråga om en viss tid som är längre än två månader men kortare än ett år, är det respektive domstols plenum eller motsvarande kollegiala organ som beslutar om utnämningen.

I praktiken är det en viktig fråga eftersom andelen domarutnämningar för en viss tid på högst ett år är betydande och sådana utnämningar spelar en väsentlig roll för domarkarriären. Propositionerna inskränker de högsta domstolarnas utnämningsbehörighet och försvagar därmed deras tillsynsmöjligheter. Enligt uppgift har de högsta domstolarna ändå inte i sina utnämningsbeslut egentligen kommit till något annat slutresultat än de domstolar som har gjort framställningen om utnämningen. Observera också att

propositionerna inte inverkar på de högsta domstolarnas status i utnämningsfrågor när det gäller domarutnämningar för en längre tid än ett år. Propositionen innebär inte heller någon ändring i utnämningen av chefsdomare till ett tjänsteförhållande för viss tid, för oberoende av tidens längd är det antingen högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen som fortsatt har utnämningsbehörigheten. Observera också att det föreskrivs särskilt om förfarandet med att utnämna ordinarie domare.

Sammantaget tillstyrker lagutskottet att de lägre domstolarnas utnämningsbehörighet utvidgas i de fall som avses i propositionen. Ändringen kan bedömas både påskynda och förenkla utnämningsförfarandet och främja målen för resultatstyrning.

Förslaget att plenums eller någon annan motsvarande kollegial sammansättnings utnämningsbehörighet ska slopas i de utnämningsärenden som avses i propositionen är i praktiken och i princip en betydande förändring, för behandlingen i plenum har långa anor i många domstolar. I vissa domstolar, som Helsingfors och Åbo hovrätter, är plenum emellertid mycket omfattande. I de utnämningsärenden som avses här kan det inte anses lämpligt med en sammansättning med flera tiotal personer. Därför och med hänsyn till att chefsdomaren svarar för verksamhetens resultat vid domstolen, som tjänsteutnämningar i väsentlig grad inverkar på, tillstyrker utskottet att chefsdomaren får ökad utnämningsbehörighet. Observera att domstolens ledningsgrupp i regel bör höras vid utnämningsförfarandet eller, om en sådan saknas, domstolens ordinarie domare. Det spelar en viss roll för jämförelsen av de sökandes meriter liksom också för

att säkerställa att de sökande blir lika behandlade. I och med att domstolarnas och chefsdomarnas utnämningsbehörighet ökar är det av största vikt att utnämningsärenden bereds så öppet och omsorgsfullt som möjligt och att utnämningsbesluten är klart motiverade.

Ändringarna i utnämningen av domare för viss tid spelar också en roll för domarkarriären, vilket utskottet har tagit upp i tidigare sammanhang (LaUB 1/2000 rd). Även om ändringarna i utnämningsbehörigheten inte i sig är någon garanti för att de sökandes meriter ska jämföras allsidigare eller att sökande utanför domstolsväsendet i fler fall blir utnämnda till domstolarna, bidrar de till att påskynda utnämningsförfarandet och det spelar i sin tur en stor roll för sökande utanför domstolsväsendet. Man kan också anta ökad utnämningsbehörighet för domstolarna och chefsdomarna bidrar till att rekryteringspraxis får mera bredd och djup.

Med hänsyn till propositionens principiella och praktiska betydelse är det viktigt att tillämpningen och effekterna av ändringarna följas upp.

Avslutningsvis noterar lagutskottet att det i 10 § 1 mom. 3 punkten i lagförslag 1 föreskrivs om försäkringsdomstolens sammansättning i ett ärende som gäller utnämning till en domartjänst. Där bör det föreskrivas på samma sätt om ställföreträdaren för en lagman vid försäkringsdomstolen som om en hovrättslagman i 1 punkten. Följaktligen föreslår utskottet att 3 punkten kompletteras.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslag 2—6 utan ändringar och

godkänner lagförslag 1 enligt propositionen men 10 § med följande ändringar.

Utskottets ändringsförslag

Lagförslag 1

10 §

Domstolarnas utlåtanden

Domstolarna ger utlåtande i frågor som gäller tillsättning av domartjänster enligt följande:

(1 och 2 punkten som i RP)

3) försäkringsdomstolen i en sammansättning med överdomaren och lagmännen vid försäkringsdomstolen *samt om en lagman vid försäkringsdomstolen är förhindrad, den domare vid försäkringsdomstolen som är hans eller hennes ställföreträdare,*

(4—6 punkten som i RP)

— — — — —
—————

LaUB 38/2010 rd — RP 280/2010 rd

Helsingfors den 10 februari 2011

I den avgörande behandlingen deltog

vordf. Anna-Maja Henriksson /sv
medl. Esko Ahonen /cent
Kalle Jokinen /saml
Oiva Kaltiokumpu /cent
Ilkka Kantola /sd
Krista Kiuru /sd

Raimo Piirainen /sd
Tero Rönni /sd
Mauri Salo /cent
Kari Uotila /vänst
Mirja Vehkaperä /cent
Lasse Virén /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.